

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik
Št. 8 Letnik III. December 2009
Izhaja 4 krat letno v elektronski obliki
Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman
Ureja: Darja Holec
Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ
Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@t-2.net

Ko govorijo roke

Klicni center nepogrešljiv za osebe z okvaro sluha

Jasmina Bauman

Od 21. septembra 2009 dalje je osebam z okvaro sluha na voljo Klicni center. Deluje 24 ur na dan, vse dni v letu, vključno z nedeljami in prazniki. V klicnem centru delajo v izmenah štiri tolmačke za slovenski znakovni jezik. Te za osebe z okvaro sluha pokličejo na javno upravo, na vse javne ustanove, kot so zdravstvene organizacije, izobraževalni zavodi, centri za socialno delo in podobno. Naj ponovimo načine dostopa do storitev Klicnega centra:

- preko SMS sporočil,
- video klica po mobilnem telefonu,
- video klica preko računalnika (skype),
- elektronske pošte,
- spletnega pogovora v živo (chat) ali
- telefaksa.

Na spletni strani Zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik www.kc.tolmaci.si se oseba z okvaro sluha najprej registrira in ko dobi potrditev o uspešni registraciji, vstopi v stik z dežurno tolmačko, ta pa zanjo pokliče na zeleno lokacijo. Na tem mestu še zlasti obveščamo, da so storitve Klicnega centra namenjene **vsem osebam z okvaro sluha**, tudi tistim, ki nimajo vavčerjev, le pravilno se morajo registrirati.

V treh mesecih poskusnega delovanja Klicnega centra se je prijavilo preko 283 uporabnikov in tolmačke so sprejele že 1097 zahtevkov, pri čemer je treba poudariti, da nujni klici v sili 112 še vedno ostajajo kot WAP 112. Med najpogostejše zahtevke se uvrščajo naročanja pri zdravnikih, sledijo najrazličnejše informacije s področja javne uprave, kot so na primer o potrebnih dokumentih za podaljševanje raznih dovoljenj, izkaznic, in podobno. Aktualne so informacije o postopkih in dokumentih za vpis otrok v vrte in na žalost, zaradi krize, tudi vse več klicev o podatkih, kateri dokumenti so potrebni pri uveljavljanju socialne pomoči. Skratka, paleta zahtevkov je pestra, tako kot je življenje samo pestro in dinamično.

S Klicnim centrom so osebe z okvaro sluha stopile korak bližje k neodvisnemu življenju. Ni potrebno več prositi »dobrih« sosedov ali sorodnikov za usluge, da telefonirajo tja in tja in pridobijo zanje relevantno informacijo ali le to sporočijo na-

slovniku. Tudi ni potrebno več obremenjevati lastnih otrok, kateri so v preteklosti morali pogosto tudi zategadelj tega hitreje odraščati kot njihovi vrstniki in so bili tako marsikdaj prikrasani za brezskrbnost otroštva. In ne nazadnje, kar je zelo pomembno, gluhe osebe naposled lahko zaživijo svojo intimno zasebnost, ne da bi jo bili prisiljeni deliti z okolico zgolj zato, ker nimajo možnosti urejati svojega življenja na način kot ga lahko slišечи rojaki, samostojno in avtonomno.

Statistika klicev na Klicni center za osebe z okvaro sluha in vsebina zahtevkov sta več kot potrdila pravilnost odločitve, da se organizira tovrstna dejavnost. Njegova postavitve in organiziranost je rezultat domačega znanja in tudi dostopnost se je izkazala uporabnikom prijazna. Sinergija treh akterjev, Zveze društev gluhih in naglušnih kot pobudnice zahteve po takšni storitvi, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve kot nosilca dejavnosti in Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik kot izvajalca storitev je dosegla odlične dosežke. Ta je nedvomno vplival na snovanje Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, v osnutku katerega so vključena določila o Klicnem centru, kar je nedvomno razveseljiva novica za osebe z okvaro. Pomeni namreč, da bo s sprejetjem omenjenega zakona Klicni center prešel iz eksperimentalne faze v zagotovljeno stalno storitev za osebe z okvaro sluha.

Prikrita diskriminacija gluhih študentov in študentk na univerzah v Sloveniji

Jasmina Bauman

Namen okrogle mize o prikriti diskriminaciji gluhih študentov in študentk na univerzah v Sloveniji, ki so jo priredili Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, Društvo študentov invalidov Slovenije in Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije 25. novembra 2009 v prostorih ZDGNS je bil soočiti predstavnike slovenskih univerz s perečim in dolgotrajnim problemom izvajanja Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika v izobraževalnem procesu na fakultetah in se v odprtem dialogu s študenti uporabniki slovenskega znakovnega jezika dokopati do rešitve, ki bi slednjim naposled vendarle omogočila spremljati predavanja s polno participacijo, tako kot imajo to možnost njihovi slišni kolegi - študenti.

Pristojno Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo sta zastopali mag. Majda Širok, direktorica Direktorata za visoko šolstvo in Martina Dobnikar, Tanja Dular, podsekretarka Direktorata za invalide na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve je bila zastopnica državnega organa, ki je Zakon o uporabi SZJ pravzaprav spisal in ga tudi tolmačil, Univerzo v Mariboru je zastopala prorektorica za področje študijskih zadev mag. Meira Festić, simptomatično ni bilo nikogar, ki bi zastopal ljubljansko univerzo, dr. Božidar Opara z Univerze na Primorskem pa je zadnji hip opravičil svojo udeležbo. Visokošolsko stran so zastopali še profesorji dr. Stane Košir s Pedagoške fakultete v Ljubljani in hkrati predsednik Sveta Vlade RS za SZJ, dr. Srečo Dragoš s Fakultete za socialno delo v Ljubljani, Romana Krivec, samostojna sodelavka na Fakulteti za upravo in Olga Skopec, vodja študentskega referata Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo. Ministrstvo za šolstvo in šport, direktorat za srednje in višje šolstvo ter izobraževanje odraslih je predstavljal Boštjan Zgonc. Študentsko stran so zastopali gluhi študenti, najbolj Srečko Dolanc, ki bije bitko za priznanje tolmača na predavanjih že več kot dve leti, Robi Lah in Maja Kuzma ter Frida Planinc in Matjaž Juhart kot predsednica in sekretar uporabniške organizacije Zveze dru-

štev gluhih in naglušnih Slovenije. Društvo invalidov študentov Slovenije, ki je prizadevanje za uveljavljanje pravice gluhih študentov do tolmača na predavanjih pred dvema letoma začelo, sta zastopali Nataša Murko in Alenka Bera, medtem ko je izvajalce, tolmače za SZJ predstavljala Jasmina Bauman, direktorica ZZSZJ. Zelo dober je bil tudi odziv medijev, ne zgolj z vidika udeležbe novinarjev, pač pa tudi odzivnosti v poročanju vsebine z okrogle mize.

ZZTSZJ je kot soorganizator dogodka pripravil kronološki pregled prakse uveljavljanja Zakona o uporabi SZJ na področju visokošolskega izobraževanja gluhih študentov in študentk. Povzetek postopkov pokaže vso nemoč civilne družbe pri zagovarjanju pravic invalidov.

Kronološki pregled aktivnosti uporabe SZJ na področju visokošolskega izobraževanja

Leta 2002 je bil sprejet Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki določa, da ima gluha oseba pravico uporabljati znakovni jezik v postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma izvajalci javne službe. V nadaljevanju zakon določa, da so državni organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma izvajalci javne službe dolžni zagotoviti gluhi osebi tolmača za znakovni jezik na zahtevo gluhe osebe ali po uradni dolžnosti takoj, ko gluha oseba predloži na vpogled dokument, s katerim ji je priznana pravica do tolmača ter prevzeti plačilo stroškov tolmača za znakovni jezik.

Na podlagi dejanskega stanja je možno z gotovostjo trditi, da se določbe omenjenega zakona v visokošolski praksi, v nasprotju s tolmačenjem Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ki gluhim študentom priznava pravico do tolmača med izobraževalnim procesom, ne izvajajo dosledno, kar posledično otežuje njihov študij ter jih s tem postavlja v neenakopraven položaj z drugimi študenti.

Ozko formalno gledano posamezne fakultete gluhim študentom in študentkam pravice do tolmača sicer ne oporekajo, vendar pa stroškov za plačilo tolmača za znakovni jezik ne prevzemajo. Svet Vlade RS za slovenski znakovni jezik je že leta 2005 pozval vse tri univerze v Sloveniji k uresničevanju zakonskih določil Zakona o uporabi SZJ za gluhe študente. Univerza v Ljubljani je 21. decembra 2005 poslala dopis vsem članicam UL in ZZTSZJ, da določil zakona ni potrebno vnašati v Statut UL, ker je hierarhično nad statutom. Nadalje je v istem dopisu zapisano, da financiranje tolmačenja v SZJ za članice UL predstavlja dodatno finančno breme, zato bo UL pristojno ministrstvo zaprosila za odobritev dodatnih sredstev v ta namen. Izvršitev zapisanega univerza očitno ni opravila, kar kaže primer gluhega študenta, ki je leta 2007 naslo-

vil na vodstvo svoje fakultete vlogo za dodelitev tolmača med predavanji. Fakulteta je v sodelovanju s Centrom za socialno delo Ljubljana Bežigrad, ki mu je izdalo odločbo ugotovila, da mu kot študentu pripada pravica do 100 ur tolmačenja ter da mu bodo prisotnost tolmača zagotovili v tem obsegu, kar dejansko pomeni prisotnost tolmača zgolj na 13% vseh predvidenih predavanj.

Kljub tolmačenju Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, v katerem to ugotavlja, da je fakulteta dolžna gluhi osebi zagotoviti tolmača med predavanji, kriti stroške tolmačenja, katere predvidi v letnem finančnem načrtu ter navkljub opozorilu, da 100 ur vavčerjev ni namenjenih za kritje stroškov tolmačenja, katere mora kriti fakulteta, je Univerza v Ljubljani, ki je bila vključena v reševanje problema trdila, da ne glede na razlago določil zakona s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ima gluhi študent skladno s 1. odst. 10. člena Zakona pravico uporabljati znakovni jezik v postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma izvajalci javne službe, torej tudi v postopkih pred Univerzo, kar bi v praksi pomenilo v postopkih, kot so na primer vpis v posamezni letnik, urejanje statusa in podobno, ne pa tudi na predavanjih.

Taka razlaga Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika je ozko gramatikalno gledanje, saj v celoti spregleda 1. člen zakona, ki določa pravico gluhih oseb uporabljati slovenski znakovni jezik in pravico gluhih oseb do informiranja v njim prilagojenih tehnikah ter obseg in način uveljavljanja pravice do tolmača za znakovni jezik pri enakopravnem vključevanju gluhih oseb v življenjsko in delovno okolje ter vse oblike družbenega življenja ob enakih pravicah in pogojih ter z enakimi možnostmi, kot jih imajo osebe brez okvare sluha. Prav tako je v nasprotju s sprejeto Resolucijo o nacionalnem programu za visoko šolstvo, ki jo je sprejel Državni zbor oktobra 2007, kjer je v poglavju 4.6. Študenti invalidi in študentske družine v zadnjem odstavku zapisano, da se bodo zavzemali z ustreznimi zakonskimi rešitvami urediti problematiko študentov invalidov v sodelovanju z drugimi področnimi ministrstvi. V primeru gluhih študentov je zakonska rešitev že sprejeta, a jo žal Univerza v Ljubljani namenoma krši. Zaradi neodzivnosti pristojnega ministrstva je bila vključena v reševanje problematike gluhih študentov in študentk varuhinja človekovih pravic in tozadevno je bilo postavljeno tudi poslanko vprašanje takratni ministrici za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. V odgovoru na zastavljeno poslansko vprašanje o implementaciji Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika je ministrica zapisala, da so stališče Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve sprejeli, vendar bo potrebno za njegovo izvedbo zagotoviti dodatna finančna sredstva, kar

bodo upoštevali pri pripravi nove Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz. Še pred sprejemom uredbe je ZZTSZ na pristojni direktorat posredoval predlog dopolnitve uredbe o predvidenih stroških tolmačenja v SZJ, a ta žal ni bil sprejet.

Vlada RS je 1. oktobra 2008 sprejela besedilo nove uredbe, se zavezala, da bo zagotovila dodatna sredstva za izvajanje študijskih dejavnosti ter v letu 2009 zagotovila dodatnih 11, 2 milijona evrov za izvajanje uredbe, a v ta dodatna sredstva niso vključeni stroški tolmačenja v slovenski znakovni jezik. Na problematiko gluhih študentov je sedanjega ministra za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Gregorja Golobiča opozorila Varuhinja človekovih pravic ob njenem srečanju marca 2009. Žal se izenačevanje možnosti gluhih študentov in študentk s slišječimi kolegi ni v ničemer izboljšalo, še vedno so diskriminirani in zakonska pravica do tolmača je na visokošolskem področju zgolj črka na papirju.

Povzetki in poudarki iz razprave

Predstavnica Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo mag. Majda Širok poudarila, da je MVZT zgolj eden od sogovornikov, oziroma deležnikov v aktualni problematiki položaja gluhih študentov, kajti skladno s slovensko ustavo so univerze avtonomne. V novi uredbi o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov je bilo zagotovljenih dodatnih 11, 2 milijona EUR za njihovo dejavnost, ki jih univerze samostojno razporejajo in tudi sicer so sredstva v preteklih letih na tem področju porasla za 50%. Sistem financiranja v enem kosu daje svobodo in pristojnost univerzam, da samostojno odločajo, kako in kam razporejajo sredstva in ministrstvo nima nobene zakonske ali druge osnove, da bi univerzam določalo prioritete. To morajo storiti same.

Praksa fakultet, kot so jo predstavili prisotni predstavniki, je zelo različna: na nekaterih poskušajo v okviru svojih zmožnosti približati študijski proces gluhemu študentu, nekje sploh ni bilo zahteve s strani gluhega študenta po prilagoditvi in pa do situacije, da fakultete (referati za študijske zadeve) sploh niso informirani o različnih možnostih prilagoditve študija za različne stopnje okvare/izgube sluha. Zelo jasno je bilo povedano, da tudi če bi bil izdelan individualni program za gluhega študenta, fakultete finančnih sredstev za plačilo storitve tolmačev za SZJ ne dobijo. Sredstva za storitve tolmačev za SZJ v izobraževalnem procesu gluhih študentov fakultete pričakujejo, bodisi od matičnih univerz, bodisi od MVZT.

Mariborsko univerzo je mag. Meira Festić predstavila kot primer dobre prakse, kajti njihov statut določa prilagoditev študijskih programov študentom invalidom, ki jo ureja Pravilnik o študijskem procesu študentov invalidov. Ta med drugim govori tudi o komunikacijski dostopnosti, pravici do informiranja in komuniciranja v prilagojenih tehnikah, ki omogoča enakopravno vključevanje študentov invalidov v študijsko okolje. Prisotnost tolmača za znakovni jezik na izpitu je taksativno navedena v 10. členu omenjenega pravilnika. Tudi sicer poteka sodelovanje Univerze v Mariboru z Društvom študentov invalidov Sloveniji dobro, kar dokazuje aktualni projekt StuDis - razvijanje inkluzivnega visokega šolstva za invalide.

Boštjan Zgonc z Ministrstva za šolstvo in šport je izpostavil vprašanje, ali je ob dejstvu, da v Sloveniji obstaja 30 javnih in 30 zasebnih višjih šol in ob številu 1000 izobraževalnih oddelkov realno možno organizirati tolmače za slovenski znakovni jezik na razpršenem teritoriju države in za različne stroke ter

zagotoviti sredstva za njihove storitve. Smotno bi bilo ugotoviti kakšen je realen obseg teh potreb, s čimer bi se izognili načrtovanju financiranja »na počez«.

Zakon o uporabi SZJ je pomanjkljiv v tem, da nima sankcij za primere kršenja ali neupoštevanja njegovih določil, zato prihaja do tako različnih interpretacij in posledično praks. Problem je tudi v tem, da se finančni načrti univerz pripravljajo za nekaj let vnaprej, ko še ni evidentno koliko, če sploh kaj gluhih študentov se bo vpisalo na fakultete. Po drugi strani

pa je tudi jasno, da so univerze lahko avtonomne v izvajanju izobraževalnih programov in drugih univerzitetnih zadev, ne morejo pa biti avtonomne v nespoštovanju Zakona o uporabi SZJ. Zakon bi moral veljati za vse in biti enak za vse. Tako se je zaključek razprave strnil v pozivu k sistemski rešitvi problema, v kateri se mora enoznačno določiti kakšni sta vloga in odgovornost pristojnega ministrstva, kakšni univerz in kakšni gluhih študentov.

Pravica do tolmačenja in financiranja tolmačenja za Gluhe študente v tujini

Avtor: Nataša Murko, Društvo študentov invalidov Slovenije

Nemčija

Zvezni zakon ZR Nemčije o enakopravnosti invalidnih oseb priznava v 1 odst. 6. člena nemški znakovni jezik kot uradni jezik. V 9. členu priznava gluhim osebam pravico do uporabe nemškega znakovnega jezika pred zveznimi organi. Tudi Zakoni o enakopravnosti invalidnih oseb posameznih zveznih dežel priznavajo nemški znakovni jezik kot uradni jezik in pravico do uporabe in financiranja tolmačenja v znakovni jezik tako pred deželnimi organi kot v šolah.

Zvezni zakon, ki ureja visoko šolstvo, zahteva da fakultete poskrbijo, da invalidni študenti niso prikrajšani in da zagotavljajo izobraževanje, pri katerem bodo potrebne minimalne prilagoditve in dodatna osebna podpora. Dotakne se tudi preverjanja znanja. Preverjanje znanja bi naj fakultete uredile tako, da bi invalidni študentje lahko čim bolj prikazali svoja znanja. Podobne določbe imajo tudi deželni zakoni o visokem šolstvu. Pravila o izpitih in pravila o študijskih pogojih omogočajo različne rešitve in uporabo različnih tehničnih pomoči ter uporabo tolmačev za znakovni jezik.

Tolmačenje v znakovni jezik je financirano iz socialne blagajne. Prejemniki so lahko le nemški državljani.

Finska

V skladu s 3. odst. 17. člena Finske ustave bi naj bili pravica do znakovnega jezika in do tolmačenja zagotovljeni z zakonom.

Financiranje tolmačenja v znakovni jezik je zagotovljeno z Zakonom o podpori in asistenci invalidnim osebam. V skladu z 2. odstavkom 8. člena morajo tolmačenje za urejanje vsakodnevnih zadev zagotavljati lokalne skupnosti. Po 14. členu je tolmačenje za gluho osebo brezplačno.

Tolmačenje v znakovni jezik ureja tudi Dekret o podpori in asistenci invalidnih oseb. Kot tolmačenje šteje vsako tolmačenje v znakovni jezik, kakor tudi druge oblike komunikacij, ki pomagajo razjasniti komunikacijo v službi, pri študiju, rekreaciji ipd. Za te namene dobijo gluhe osebe financiranje 120 ur tolmačenja na leto, gluho slepe osebe pa 240 ur. Izjema je

določena za študente, ki lahko prejmejo več ur. In sicer toliko, da jim je omogočeno uspešno opravljanje študija.

Podobno ureditev tolmačenja v znakovni jezik imajo tudi na Švedskem.

Nizozemska

Pravico do tolmača za znakovni jezik za gluhega študenta dodeli neodvisna organizacija za socialno varstvo, stroške tolmačenja v znakovni jezik pa krije Ministrstvo za šolstvo.

Poljska

Finančno pomoč za invalide oz. kritje stroškov povezanih z njihovimi posebnimi potrebami zagotavlja sklad PFRON. Gluhi študentje lahko prejmejo sredstva za tolmačenje v znakovni jezik in ostale pripomočke, ki jih potrebujejo pri študiju, v okviru progama Pitagora.

Na Univerzi v Varšavi imajo posebno pisarno za študente invalide, ki gluhim študentom nudijo tolmače v znakovni jezik, zapisovalce in jezikovne tečaje.

Konvencija ZN o pravicah invalidov

Naša država je ratificirala Konvencijo ZN o pravicah invalidov 1. aprila 2008. Konvencija v 14. členu, ki ureja izobraževanje navaja, da naj države pogodbenice omogočijo invalidom pridobivanje življenjskega in socialnega znanja in veščin, ki jim olajšajo polno in enakopravno sodelovanje v izobraževanju in skupnosti. Med drugim naj bi se to doseglo z omogočanjem učenja znakovnega jezika in spodbujanjem jezikovne identitete skupnosti gluhih ter da poteka izobraževanje gluhih ter gluhoslepih v jeziku in na način ter v obliki komunikacije, ki so najprimernejši za posameznika, in v takem okolju, ki najbolj spodbuja akademski in socialni razvoj.

¹ Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov, Ur. l. RS, št. 37/2008

Stanje slovenskega znakovnega jezika

Posvet ob izdaji brošure o projektu z naslovom Ekspertiza o stanju slovenskega znakovnega jezika

Darja Holec

Posvet o stanju slovenskega znakovnega jezika je Zavod ZTSZJ organiziral ob izdaji tiskane brošure z istim naslovom 15. decembra 2009 v prostorih Inštituta RS za rehabilitacijo v Ljubljani. Avtorji, oziroma sodelujoči v projektu so bili povabljeni, da zainteresirani javnosti predstavijo poudarke in povzetke iz svojih prispevkov. Posveta se je udeležilo približno 40 udeležencev, predvsem gluhih oseb in pa predstavniki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, inštituta Varuhinje človekovih pravic ter vodja sektorja za slovenski jezik z Ministrstva za kulturo.

S prispevki so nastopili Jasmina Bauman - ZZTSZJ, dr. Martina Ozbič-Pef v Ljubljani, Matjaž Juhart-ZDGNS, Veronika Ciglar-ZGNL, Marjetka Kulovec, in Petra Rezar - ZGNL ter prof.dr. Stane Košir, predsednik Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik in profesor na Pedagoški fakulteti v Ljubljani.

Jasmina Bauman je v prispevku z naslovom Razlogi in pobude za nastanek ekspertize povzela pglavitne dejavnike, ki so prispevali za uresničitev projekta. Ti temeljijo predvsem na pravnih osnovah, pri čemer je izhajala iz Resolucije o znakovnem jeziku za gluhe, ki jo je sprejel Evropski parlament leta 1988 in katera je nedvomno pomenila temeljno orientacijsko točko pri snovanju slovenskega Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Omeniti je nujno tudi Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov, ki jih je sprejela Generalna skupščina OZN 1993 in ne nazadnje določene člene Ustave Republike Slovenije, zlasti 52. ki zagotavlja invalidom varstvo in usposabljanje za delo ter 62., ki opredeljuje pravico do uporabe svojega jezika. Zakon o uporabi SZJ je razširil rabo SZJ na nova, vsebinsko zahtevnejša področja, ki terjajo normirano in standardizirano strukturo SZJ, torej nov, bistveno bolj profesionalen pristop do jezika, tako gluhih oseb kot uporabnikov, kot tolmačev za SZJ. Zakonodajalec je sicer predpisal ZZTSZJ skrb za slovenski znakovni jezik

in v ta namen predvidel Svet Vlade RS za SZJ, ni pa opredelil obsega in oblike skrbi kot tudi ni predvidel finančnih sredstev v ta namen. To pa je glavni razlog, da se s SZJ, zaradi dnevnih praktičnih potreb in izzivov, ukvarjajo vsi in vsakdo, kadar trčijo ob aktualno težavo, a hkrati ni nihče strokovno odgovoren in pooblaščen za odločitve, ki niso plod nekega sistematičnega, profesionalnega in konstantnega znanstvenega raziskovanja jezika, marveč bolj ali manj rokohitrski izhodi iz stiske. Torej, razsežnejša in vsebinsko zapletenejša raba SZJ, ki jo omogoča zakon o uporabi SZJ je narekovala Svetu Vlade RS za SZJ, da organizira izdelavo ekspertize o položaju tega jezika, katere osrednji cilj je informirati državne organe o stanju na tem področju. Ti naj skladno s svojimi pristojnostmi določijo – pooblastijo institucijo, ki bo standardizirala SZJ in stalno profesionalno skrbela za njegov razvoj ter za ta namen dobila finančna sredstva.

Znakovni jezik in dvojezičnost, prispevek dr. Martine Ozbič je opozoril na vzporednice med statusom manjšine, priseljence in skupine gluhih, ki se zaradi svoje izgube sluha poslužujejo znakovnega jezika. Gluhe osebe lahko predstavljajo različno ciljno skupino, odvisno od tega, iz katerega družbenega področja jih analiziramo. Gluhe osebe iz nevrolingvističnega vidika predstavljajo dvojezične, oziroma dvokodne osebe, iz socialnega vidika so socialno kulturna skupina, iz pedagoškega vidika pa skupina oseb s posebnimi potrebami. Stik gluhe kulture in slišče kulture ter medsebojno izmenjavanje informacij, lahko imenujemo medkulturno komuniciranje. To pa je zahtevno in težko delo, saj gre za stik ali srečanje dveh kultur in ne edino za stik oseb, zato je treba upoštevati medkulturne razlike in različne socialne kontekste in ozadja, povezana s temi razlikami. Upoštevanje naštetih izhodišč in spoznanja, predstavlja gluha populacija za raziskovalce velik metodološki izziv in zahteva od njih največjo možno strokovno občutljivost.

Slovenski znakovni jezik včeraj, danes, jutri je poimenoval svoj referat Matjaž Juhart. Uvodoma je postavil ugotovitev, da država ni zagotovila pogojev za sistematični razvoj slovenskega znakovnega jezika, zato zagovarja predlog, da se v tem smislu dopolni Zakon o uporabi SZJ. Na Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije so imenovali skupino za razvoj slovenskega znakovnega jezika, ki jo sestavljajo uporabniki SZJ-gluhe osebe, tolmači za SZJ in učitelji iz Zavoda za gluhe in naglušne, niso pa še uspeli dobiti strokovnjaka za lingvistiko. Skupina je pripravila slovar mednarodne kretnje, raziskuje zgodovino posamezne kretnje, proučuje otroške kretnje, pripravlja enotne standarde za poučevanje SZJ, načrtuje izdajo učbenikov SZJ in tudi ureditev komunikacije za gluhoslepe osebe. Združili so vse dosedanje izdaje slovarjev SZJ v en elektronski vir, kar je dobra osnova in ustrezna oblika za nadaljnje delo na slovarskem področju. Za to dejanje so dobili na-

cionalno jezikovno priznanje. Za delo skupine je zagotovljen tudi stabilen finančni vir iz Fundacije za invalidske in humanitarne organizacije, s čimer je poskrbljeno za nemotene nadaljnje aktivnosti.

Veronika Cigler je svoj nastop poimenovala z naslovom Znakovni jezik v procesu izobraževanja gluhih. Opozorila je na posebno skupino učencev, in sicer na otroke s polževim vsadkom. Njihov dostop do znakovnega jezika je nesistematičen, pravzaprav prezrt, dokler in če polžev vsadek brezhibno deluje, v bistvu pa so ti otroci gluhi. Skratka, to je skupina, katerih komunikacijske potrebe, oziroma modalnosti niso definirane in prav zato potrebujejo še posebno strokovno pomoč in pozornost. Njihov položaj v vzgojno izobraževalnem procesu najbolj evidentno osvetljuje problematiko nespoštovanja zakonske pravice do uporabe SZJ v izobraževalnih ustanovah.

Marjetka Kulovec in Petra Rezar sta predstavili Stališča gluhih oseb o razvoju SZJ. Nanizali sta 11 točk, v okviru katerih bi bilo nujno izboljšati položaj SZJ. Med njimi sta omenili nepovezanost institucij na področju raziskav SZJ, slabo ozaveščenost gluhih uporabnikov o pravici do tolmačenja in tolmačev, gluhi tudi še niso priznani kot jezikovna in kulturna manjšina, premalo je vavčerjev za tolmačenje na konferencah, seminarjih, posvetih. Nujno bi bilo povečati ugled SZJ in uvesti TV kanal za gluhe, ki bo dosegljiv vsem preko kabelskih operaterjev in bo omogočal spremljati TV oddaje v SZJ in s podnapisi.

Zaključke in smernice ekspertize je predstavil prof. dr. Stane Košir. V povzetku je orisal bistvene ugotovitve, ki jih je ekspertiza pokazala. Zakon o uporabi SZJ je bil zasnovan na predpostavkah, da je pri nas slovenski znakovni jezik standardiziran, da gluhe osebe znajo in uporabljajo SZJ na vseh nivojih in da tolmači lahko kompetentno prevajajo katerikoli strokovno vsebino. V praksi te predpostavke ne veljajo povsem, kajti nimamo občega SZJ. V uporabi je namreč slovenščina v kretnji (kombinacija prvin SZJ in govornega jezika) ali dobesedno prevajanje s kretnjo in prstno abecedo. Tako na primer tudi ni lektorja za SZJ, pa tudi ne dogovorjenih pravil za sestavljanje posameznega znaka. Trenutno zbranih (standardiziranih) 1600 kretenj, ki tvorijo besedišče SZJ mora zadovoljiti pomene 300.000 besed slovenskega nacionalnega jezika, kar povzroča mnogo težav in ovir pri prevajanju specifično

strokovnih besedil na najvišjih ravneh kot npr. matematike, kemije, biologije, ipd. Med ukrepi za izboljšanje položaja SZJ je izpostavil predvsem naslednje: vzpodbujati znanstveno raziskovalno delo na področju SZJ, ustanoviti inštitut za proučevanje in razvoj SZJ ter opredeliti njegove naloge, za opis sodobne norme slovenskega znakovnega jezika standardizirati SZJ, razvijati didaktiko SZJ, sprejeti učne načrte za predmet SZJ kot prvi jezik v zavodih za gluhe, opredeliti slovenski jezik kot drugi (tuji) jezik za gluhe in še vrsto drugih aktivnosti.

Tako kot v ekspertizi, se je tudi v razpravi izoblikovala očitna ugotovitev, da na področju razvoja SZJ vlada neurejenost zato, ker je država opredelila različnim izvajalcem – zavodom za usposabljanje gluhih, Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije, Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, Pedagoški fakulteti, ki izobražuje surdopedagoge - skrb za razvoj slovenskega znakovnega jezika. Ta opredelitev je posplošena in nima ne finančnih in ne nadzornih posledic. Vse našteje organizacije obravnavajo skrb za SZJ kot svojo obstransko in ne glavno dejavnost, delujejo nekoordinirano, premalo strokovno, raziskovalno in argumentirano. Zaključek posveta se je strnil v delegiranju naloge Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije, da pripravi iniciativni sestanek vseh izvajalcev za operacionalizacijo predlogov in smernic, ki jih je pokazala obravnavana ekspertiza in za opredelitev do možnosti ustanovitve inštituta za SZJ.

Pomladanska Efsli šola za tolmače ZJ

Odperta je prijava za Pomladansko Efsli šolo v Pragi.

To leto je organizirana v sodelovanju s Češko zbornico tolmačev za znakovni jezik (CKTJZ). Osnovna tema je Gluhi tolmači v timu. Individualni člani Efslija so deležni precejšnjega popusta pri kotizaciji!

Zadnji rok prijave je 13. februar 2010.

Registracija je možna zgolj preko interneta. Več informacij na tem naslovu:
<http://www.efsl.org/efsl/efslischools/springschool10/index.html>

Za pomoč in dodatne informacije kontaktirajte vodjo oddelka za izobraževanje Marinello Salami: marinella.salami@efsl.org

Dobrodošli v Pragi!

Efsli poletna šola 2010

Vabilo izobraževalcem tolmačev za ZJ k sodelovanju na Efsli poletni šoli. Rok prijave je 1. marec 1010.

Predstavitev:

Efsli poletno šolo 2010 organizira Evropski forum tolmačev za znakovni jezik v sodelovanju s Šolo za svobodne umetnosti v Sieni (Italija).

Vabljeni so izobraževalci, ki bodo izpeljali profesionalen program usposabljanja. V ta namen Efsli išče izkušene izobraževalce iz skupnosti tolmačev za ZJ, ki bodo delili svoje znanje in izkušnje v stimulativen evropskem okolju.

Prizorišče in datumi:

Usposabljanje bo potekalo v Sieni (Italija) od 5. do 10. julija 2010. Načrtovana sta dva modula, skladno z naslednjim okvirnim urnikom:

Prvi modul je namenjen začetnikom (tolmačem z malo izkušnjem dela na mednarodnih srečanjih):

- ponedeljek, 5. julij 2010 od 14.00 do 18.00
- torek, 6. julij 2010 od 9.30 do 17.00
- sreda, 7. julij 2010 od 9.30 do 15.00

Drugi modul cilja na tolmače z izkušnjami v delovanju na mednarodnih srečanjih:

- četrtek, 8. julij 2010 od 14.00 do 18.00
- petek, 9. julij 2010 od 9.30 do 17.00
- sobota, 10. julij 2010 od 9.30 do 17.00

Začetniki se lahko udeležijo samo prvega modula.

Jezik

Usposabljanje bo potekalo v mednarodnem znakovnem jeziku. Dopisovanje z Efsli in uradni dokumenti bodo v angleškem jeziku. Nobene prevajalske službe ne bo na voljo.

Tema usposabljanja

Tema Efsli poletne šole 2010 je dejavnost na mednarodnih srečanjih. Usposabljanje mora obseči naslednje vidike:

- delovanje v mednarodnih skupinah tolmačev
- izzivi več jezikovnih mednarodnih konferenc
- tretji jezik tolmačenja in štafetno tolmačenje
- tolmačenje v več jezikovnih mednarodnih zasedanjih: uporabniška perspektiva gluhe osebe

Profil izobraževalcev

Vabljeni so izobraževalci, ki:

- imajo najmanj 5 let izkušenj v usposabljanju tolmačev za ZJ
- dobro obvladajo mednarodni ZJ in pisno angleščino ter so sposobni delovati v obeh navedenih jezikih
- so večji delovanja na mednarodnih srečanjih z udeleženci različnih jezikov in kultur
- poznajo in imajo izkušnje pridobljene na Efsli izobraževalnih

Prijavi se lahko posameznik ali pa skupina (sodelovanje več izobraževalcev)

Dolžnosti izobraževalcev:

- obvezna udeležba pripravljalnega sestanka s predstavnikom Efsli in organizatorji pred začetkom usposabljanja
- priprava učnega gradiva za udeležence (do 24. maja 2010)
- poučevati razred 25 udeležence (maksimalno)
- pripraviti in poslati evalvacijsko poročilo do 31. avgusta 2010

Predložitev načrta usposabljanja

Načrta usposabljanja mora vsebovati tako teoretični kot praktični cilj. Načrt usposabljanja mora biti predložen v angleškem jeziku, z naslednjimi podatki/elementi:

- učni načrt skladen z vsebino Efsli šole
- strokovna biografija (curriculum vitae)
- predlog honorarja

Učni načrt, ki bo zgrešil domet usposabljanja, bo zavržen brez pregleda. Učni načrt in CV naj kandidati pošljejo na elektronski naslov: trainingv@efsli.org

Postopek izbora

Izbor bo opravil odbor Efsli na osnovi zahtev, ki so opisane v poglavju Profil izobraževalcev. Višino honorarja določajo možnosti proračuna in tržni pogoji.

Splošni finančni pogoji

Potni in nastanitveni stroški izobraževalcev se pokrijejo za čas usposabljanja. Rezervacije je možno opraviti po potrditvi vodstva oddelka za izobraževanje pri Efsli.

Honorar bo izplačan na podlagi izpogajane cene med Efsli in izobraževalcem. Izplačilo bo realizirano na podlagi prejetega zahtevka v 30 dneh po zaključku šole in prejemu evalvacijskega poročila. Pogodbo med izobraževalcem in Efsli podpišeta obe strani takoj, ko je opravljen izbor izobraževalca in sodelovanje potrjeno in mora biti podpisana do 31. marca 2010.

Pomembni datumi/roki :

- 1. marec 2010 – prijava
- 15. marec 2010 – objava izbora izobraževalcev
- 24. maj 2010 – oddaja učnega načrta in gradiva Efsli-ju

Dodatne informacije

Kontakt za več informacije je marinella.salami@efsli.org